

Insolvence a započtení pohledávky

Jestliže dlužník založil procesní obranu proti věřitelskému insolvenčnímu návrhu na tvrzení, že pohledávka insolvenčního navrhovatele sice vznikla (a on ji neuhradil), že však následně zanikla tím, že dlužník proti ní uplatnil k započtení vlastní pohledávku vůči insolvenčnímu navrhovateli, pak k tomu, aby insolvenční soud mohl insolvenčnímu navrhovateli upřít aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu (a jen z tohoto důvodu takový návrh zamítnout), je nezbytné prokázat opodstatněnost dlužníkovy obrany (mít zánik pohledávky započtením za doložený).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 42/2011, ze dne 26.6.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v insolvenční věci dlužníka K. spol. s r. o., se sídlem v K., zastoupeného JUDr. M.R., advokátem, se sídlem v P., vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 55 INS 2807/2009, o insolvenčním návrhu věřitelů 1/ H. HOLDING, s. r. o., se sídlem v Č.B., a 2/ S.Z., bytem v Č.B., obou zastoupených JUDr. V.K., advokátem, se sídlem v H.K., o dovolání insolvenčních navrhovatelů proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. března 2011, č. j. KSPH 55 INS 2807/2009, 1 VSPH 1140/2010-A-163, tak, že usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. března 2011, č. j. KSPH 55 INS 2807/2009, 1 VSPH 1140/2010-A-163, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 1. října 2010, č. j. KSPH 55 INS 2807/2009-A-116, zamítl Krajský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) insolvenční návrh, jímž se věřitelé 1/ H.HOLDING, s. r. o. a 2/ S.Z. domáhali zjištění úpadku dlužníka K. spol. s r. o. (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Šlo o v pořadí druhé usnesení insolvenčního soudu ve věci samé. První usnesení ze dne 20. listopadu 2009, č. j. KSPH 55 INS 2807/2009-A-39, jímž insolvenční soud zamítl insolvenční návrh (v té době jediného) insolvenčního navrhovatele, zrušil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 5. května 2010, č. j. KSPH 55 INS 2807/2009, 2 VSPH 28/2010-A-45 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

Insolvenční navrhovatel tvrdil, že má za dlužníkem tyto pohledávky:

a/ Pohledávku ve výši 1.097.362,- Kč z titulu poskytnutí částky 505.366,- Kč dlužníku a z titulu uhrazení částek 380.000,- Kč a 211.996,- Kč za dlužníka společnosti C.L., a. s., na základě smluv o finančním leasingu z 18. března a 13. dubna 2005.

b/ Pohledávku ve výši 3.506.502,- Kč z titulu ceny (úplaty) za postoupenou pohledávku na základě dodatku č. 2 ze dne 11. dubna 2006 ke smlouvě ze dne 25. února 2005, o postoupení pohledávky.

c/ Pohledávky ve výši 14.601,30 Kč a 960,- Kč z titulu pravomocně přiznaného práva na náhradu nákladů soudního řízení dle usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. prosince 2009, č. j. 23 Co 204/2010-58.

Insolvenční navrhovatelka uplatňovala vůči dlužníku pohledávku ve výši 3.500.000,- Kč s příslušenstvím, z titulu neuhrazené směnky, v níž se dlužník zavázal do 30. dubna 2009 zaplatit Ing.

M.H. (dále jen „M. H.“) částku 3.500.000,- Kč. M. H. indosoval směnku ve prospěch M.K. a ten následně dne 9. listopadu 2009 na insolvenční navrhovatelku.

Při svém rozhodování (posuzování důvodnosti insolvenčních návrhů) vyšel insolvenční soud po provedeném dokazování zejména z toho, že:

1/ Insolvenční navrhovatel doložil plnění dlužníku ve výši 1.097.362,- Kč, u něhož otázka existence právního titulu pro toto plnění je předmětem sporu vedeného u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 59 Cm 121/2009; insolvenční navrhovatel doložil, že mu vůči dlužníku vznikla další pohledávka jako nárok na zaplacení částky 3.506.502,- Kč z titulu ceny (úplaty) za postoupenou pohledávku na základě dodatku ke smlouvě o postoupení pohledávky; insolvenční navrhovatel doložil dále nárok na zaplacení náhrady nákladů řízení, přiznané mu soudním rozhodnutím ve výši 14.601,30 Kč a 960,- Kč.

2/ Insolvenční navrhovatelka doložila vznik směnečné pohledávky za dlužníkem ve výši 3.500.000,- Kč.

3/ Dlužník smlouvami o nájmu vozidel BMW 730d a BMW 630 Ci ze 4. dubna 2005 a 4. května 2006 doložil, že mezi ním a insolvenčním navrhovatelem „zřejmě“ existovaly smluvní vztahy, „nebo v případě neplatnosti uvedených smluv, která je tvrzena (insolvenčním) navrhovatelem, existoval důvod pro plnění splátek nájemného“ insolvenčním navrhovatelem, tedy že insolvenční navrhovatel po dohodě s dlužníkem obě vozidla užíval v období od 4. dubna 2005 (resp. 4. května 2005) do srpna 2007, kdy mu byla odebrána. Platby za užívání vozidel naposledy poukázal za září 2006. Dlužník postupně účtoval insolvenčnímu navrhovateli dlužné splátky za další měsíce, dlužný úrok, smluvní pokutu, náklady spojené s odebráním vozidla, úrok z prodlení, bezdůvodné obohacení za užívání vozidel, náklady na jejich opravu a náhradu škody. Tyto vyúčtované částky započítával na pohledávky insolvenčního navrhovatele.

4/ Věřitelé, kteří byli uvedeni v seznamu závazků dlužníka nebo byli označeni jako věřitelé dlužníka insolvenčním navrhovatelem, soudu sdělili, že vůči dlužníku nemají splatné pohledávky; nárok věřitelky Evy Jablonské, soudní exekutorky, na zaplacení exekuce v řízení sp. zn. 034 EX 1648/09 a 034 EX 1655/09, zanikl.

5/ K 4. červnu 2010 činil zůstatek na účtu dlužníka 247.884,54 Kč, stav pokladny 20.955,- Kč, hmotný investiční majetek (pronajatý formou leasingu) po odpisech 14.110.636,- Kč, pohledávky z finančního leasingu 7.071.852,77 Kč, pohledávky z finančního leasingu před splatností 19.549.806,- Kč a pohledávky další ve výši 22.689.716,- Kč; závazky dlužníka činily 27.413.004,79 Kč.

6/ K 29. červnu 2010 činil zůstatek na účtu dlužníka 5.512.452,03 Kč, když mu soudní exekutor vyplatil částku 5.316.932,- Kč z prodeje nemovitostí povinného C - LEASING Turnov a. s.

Na tomto základě insolvenční soud - cituje ustanovení § 3 odst. 1, 2 a 3 a § 143 odst. 1 a 2 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) - dospěl k závěru, že insolvenční navrhovatelka doložila vznik a trvání své směnečné pohledávky.

K dlužníkově obraně proti této pohledávce insolvenční soud uvedl, že „pochybnost o směnečné kauze bude obtížné uplatňovat s ohledem na její indosaci“. Za nedůvodnou měl i dlužníkovu námitku, že došlo k účelovému množení věřitelů indosací směnky, protože směnka byla vystavena na řadu jiných osob než navrhovatele (M. H.) a tato další osoba sama mohla mít procesní postavení dalšího insolvenčního navrhovatele a nešlo by o osobu totožnou s insolvenčním navrhovatelem.

Insolvenční soud měl dále za doložený vznik všech tří pohledávek (srov. výše body a/ až a c/) insolvenčního navrhovatele, uzavíraje ovšem, že insolvenční navrhovatel „nedoložil to, že tyto pohledávky existují v době rozhodování o insolvenčním návrhu“.

K pohledávce insolvenčního navrhovatele ad a/ insolvenční soud uvedl, že je o ní vedeno nalézací řízení u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 59 Cm 121/2009, které dosud není skončeno a ve

kterém se mimo jiné provádí dokazování znaleckým posudkem. Kromě toho jsou v označeném řízení taktéž řešeny otázky podstatné pro posouzení oprávněnosti nároku na zaplacení pohledávky ad b/, tj. platnost smluv uzavřených mezi dlužníkem a insolvenčním navrhovatelem a otázka, zda skutečně došlo k poskytnutí vzájemných plnění. Z uvedeného dovodil, že ohledně doložení existence této pohledávky by bylo nutno vést dokazování, které by fakticky nahrazovalo probíhající sporné řízení.

K pohledávce ad b/ insolvenční soud nejprve poznamenal, že se mu jeví jako účelová (až následně) dlužníkem tvrzená neplatnost dodatku č. 2 smlouvy o postoupení pohledávek, z níž nárok insolvenčního navrhovatele vyplývá. Proto se zabýval námitkou dlužníka, že tato pohledávka zanikla započtením jeho pohledávek vůči pohledávkám insolvenčního navrhovatele. Vyšel z toho, že mezi insolvenčním navrhovatelem a dlužníkem byly „buď uzavřeny smlouvy o nájmu motorových vozidel BMW, nebo byla tato vozidla v nájmu dlužníka užívána navrhovatelem bez právního důvodu“. Otázka posouzení platnosti uzavřených nájmních smluv podle insolvenčního soudu přesahuje rámec šetření, které soud provádí v insolvenčním řízení a bude jako předběžná řešena v řízení vedeném u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 59 Cm 121/2009. Jakkoli insolvenční soud „nechtěl spekulovat o výši částek, které dlužník navrhovateli vyúčtoval“, měl „jednoznačně za to, že dlužníku s ohledem na užívání vozidel navrhovatelem nároky na smluvní nájem, smluví pokutu a úrok nebo na vydání bezdůvodného obohacení či náhrady škody vznikly“. S ohledem na hodnotu užívaných vozidel je podle insolvenčního soudu pravděpodobné, že „tyto nároky se budou pohybovat ve srovnatelné výši jako uplatněné nároky navrhovatele“.

Pohledávka ad c/ podle insolvenčního soudu zanikla s ohledem na doložené plnění dlužníka.

Insolvenční soud uzavřel, že se insolvenčním navrhovatelům nepodařilo doložit, že by dlužník měl více věřitelů se splatnými pohledávkami, které by nebyl schopen plnit. K prokázání nároků, které insolvenční navrhovatelé uplatňovali, bude třeba nejprve vést nalézací řízení, protože jsou mezi účastníky sporné a „alespoň v rozsahu pohledávek navrhovatele H.HOLDING, s. r. o. se lze domnívat, že se jedná pravděpodobně o nároky, které zanikly“. „Jiné“ splatné závazky zjištěny nebyly a majetková situace dlužníka s ohledem na výši likvidních prostředků, movitého majetku a pohledávek podle insolvenčního soudu nenasvědčuje „hrozícímu úpadku“.

K odvolání insolvenčních navrhovatelů Vrchní soud v Praze ve výroku označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o zamítnutí insolvenčního návrhu a změnil je ve výroku o nákladech řízení (první výrok). Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud především odmítl námitku insolvenčních navrhovatelů, že ve věci rozhodoval soudce, který k tomu nebyl dle rozvrhu práce příslušný, neboť k ní insolvenční navrhovatelé neuvedli žádnou konkrétní skutečnost, jež by svědčila o vadách rozvrhu práce Krajského soudu v Praze, v souladu s nímž věc rozhodoval soudce Mgr. Luboš Dörfl. Insolvenční navrhovatelé pouze odkázali na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1316/2008 (jde o usnesení ze dne 26. ledna 2010, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2012, pod číslem 16, které je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu), nicméně žádné konkrétní vady rozvrhu práce neupřesnili a ani odvolací soud je neshledal.

Odvolací soud zdůraznil, že insolvenční řízení není nástrojem k vymáhání pohledávek věřitelů, nýbrž zvláštním soudním řízením, které směřuje k řešení úpadku (popřípadě hrozícího úpadku) dlužníka. Insolvenční zákon zřetelně preferuje zahájení insolvenčního řízení samotným dlužníkem a při vědomí toho se kladou vyšší nároky nejen na procesní úkon, jímž hodlá věřitel zahájit insolvenční řízení, ale i na míru posouzení pro věc rozhodných skutečností. Cílem insolvenčního řízení není složité zjišťování existence pohledávky (insolvenčního navrhovatele) za dlužníkem; ta musí z předložených dokumentů téměř jednoznačně vyplývat a nejevit se vzhledem ke všem okolnostem spornou.

V posuzované věci odvolací soud akceptoval závěry insolvenčního soudu, podle nichž pohledávku insolvenčního navrhovatele ve výši 3.506.502,- Kč (ad b/) nelze postavit najisto, jelikož dlužník namítal její zánik z důvodu částečného započtení, přičemž insolvenčním navrhovatelům se nepodařilo tuto námitku dlužníka kvalifikovaně zvrátit, a u pohledávky ve výši 1.097.362,- Kč (ad a/), o níž probíhá nalézací řízení, insolvenční navrhovatelé neprokázali, že by její existence již byla v rámci nalézacího řízení pravomocně postavena najisto.

K odvolací námitce insolvenčního navrhovatele, že mu dlužník dosud neuhradil pohledávku z titulu přiznaného práva na náhradu nákladů řízení ve výši 9.048,- Kč, vzniklých mu v exekučním řízení vedeném proti dlužníkovi u Okresního soudu v Kladně ve věci sp. zn. 57 Nc 5984/2009, a ve výši 960,- Kč dle pravomocného usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. července 2010, č. j. 23 Co 286/2010-58, které insolvenční navrhovatel tvrdil již v podání ze dne 12. srpna 2010, odvolací soud uvedl, že dlužník činil kroky směřující k úhradě těchto pohledávek, což plyne zejména z podacího listku (poštovní poukázky) z 22. září 2010. Přestože dlužník zvolil nevhodný způsob úhrady těchto pohledávek, „vyjevil úmysl je zaplatit“, z čehož odvolací soud dovodil, že dlužník „disponuje v tomto ohledu dostatečnými finančními prostředky a nelze bez dalšího konstatovat jeho platební neschopnost“.

Závěrem odvolací soud uvedl, že se „v zásadě“ ztotožňuje se stanoviskem insolvenčního soudu o předčasnosti insolvenčního návrhu. K tomu doplnil, že insolvenční navrhovatelé nepřiměřeně zvolili pro vymáhání svých pohledávek za dlužníkem insolvenční řízení, ačkoliv k tomu mohli - s očekávaným výsledkem nikoli nepřiznivějším - zvolit standardní postup, kterým by v daných poměrech byl postaven najisto nejenom rozsah splatných závazků dlužníka (dle úspěchu insolvenčních navrhovatelů v nalézacích řízeních), nýbrž i vlastní dlužníkův úpadek podle toho, jak by navrhovatelé s vykonatelnými nároky uspěli ve vykonávacím řízení.

Proti usnesení odvolacího soudu (jeho potvrzujícímu výroku ve věci samé) podali insolvenční navrhovatelé společné dovolání, jehož přípustnost dovozují z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), ve spojení s ustanovením § 237 odst. 3 a ustanovením § 238a o. s. ř., namítajíce, že jsou dány dovolací důvody uvedené v ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/) a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požadujíce, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolatelé setrvali na tvrzení, že jsou věřiteli dlužníka se značnými pohledávkami, s jejichž úhradou je dlužník ve značném prodlení. Kromě dovolatelů má dlužník závazky v řádu mnoha milionů korun i vůči řadě dalších věřitelů, které označili, takže jsou přesvědčeni, že dlužník je v úpadku.

Namítají, že se oba soudy řádně nevypořádaly s jejich skutkovými tvrzeními a s provedenými důkazy, s právní úpravou a možností její správné aplikace a že existuje řada právních otázek, které dosud nebyly judikaturou řešeny, přičemž jde o zásadní právní otázky, které mají judikatorní přesah. Konkrétně formulovali tyto otázky:

1/ Zda lze zamítnout insolvenční návrh věřitele, který osvědčil a prokázal svou pohledávku za dlužníkem, z důvodu, že by prokazování obrany dlužníka proti této pohledávce dlužníkem tvrzeným započtením bylo pro insolvenční soud obtížně proveditelné?

2/ Zda je správný postup věřitele dlužníka, který za situace, kdy nemůže zahájit nalézací řízení vůči dlužníku v průběhu insolvenčního řízení, podá vlastní insolvenční návrh vůči dlužníku, přičemž vychází z dosavadního obsahu insolvenčního spisu?

3/ V jakém rozsahu je nutné aplikovat příslušná ustanovení občanského soudního řádu týkající se práva účastníků řízení na procesní poučení soudem a ve vztahu k předvídatelnosti rozhodnutí

insolvenčního soudu v rámci insolvenčního řízení?

4/ Jaké úkony mají být učiněny soudy obou stupňů v průběhu insolvenčního řízení za situace, kdy účastník řízení vznese námitku nesprávného přidělení insolvenční věci určitému senátu insolvenčního soudu určenému podle rozvrhu práce, který neodpovídá zákonným požadavkům na tento dokument, zda jsou soudy obou stupňů povinny se touto námitkou zabývat z úřední povinnosti?

5/ Jak má insolvenční soud reagovat na zásadní změny skutkových tvrzení dlužníka o tom, že jeho závazky vůči insolvenčním navrhovatelům či věřitelům zanikly započtením nebo neexistují z jiných důvodů, jak se tyto změny odrazí na posuzování věrohodnosti skutkových tvrzení dlužníka a jeho obrany proti insolvenčnímu návrhu, zda je možné rozhodnout o zamítnutí insolvenčního návrhu na základě pouhého předpokladu možnosti vymožení pohledávky insolvenčních navrhovatelů mimo insolvenční řízení?

6/ Jakým způsobem mají soudy v insolvenčním řízení posuzovat hodnotu dlužníkovy majetku v případě, že jde o tzv. leasingovou společnost, tj. zda jako její majetek chápat současně hodnotu předmětů leasingu (a v takovém případě jakým způsobem jejich hodnotu stanovit) i pohledávky za leasingovými nájemci těchto předmětů leasingu na leasingové splátky a kupní cenu za takový předmět leasingu?

7/ Zda k prokázání vlastnictví dlužníka ohledně movitých věcí stačí pouze prohlášení dlužníka nebo zda má být dlužník vyzván soudem k tomu, aby vlastnictví movitých věcí i jednoznačným a hodnověrným způsobem prokázal?

8/ Zda platí v insolvenčním řízení obecné zásady nesení břemene tvrzení a důkazního břemene účastníky řízení tak, jak platí pro nalézací řízení, nebo zda tyto zásady jsou v insolvenčním řízení modifikovány ve prospěch dlužníka (např. tak, že insolvenční navrhovatel je povinen prokazovat negativní tvrzení)?

K otázce ad 1/.

Dovolatelé se domnívají, že soudy nižších stupňů zvolený výklad není správný, neboť by jím došlo k nedůvodnému zvýhodnění dlužníka, který by tak mohl odvrátit zjištění svého úpadku tím, že by k prokázání svého tvrzení o údajném zániku pohledávky insolvenčního navrhovatele formou započtení navrhoval v rámci insolvenčního řízení provedení tak značného počtu a různých druhů důkazů, že by tímto odradil insolvenční soud od jejich provedení s cílem dosáhnout zamítnutí insolvenčního návrhu. Dlužník má zachovánu možnost uhradit závazky uplatňované insolvenčními navrhovateli či věřiteli skutečným splněním a pak takový způsob zániku závazku jednoduše prokázat v insolvenčním řízení, současně má zachovánu možnost domáhat se vydání bezdůvodného obohacení, pokud by takto plnil závazek, který již předtím zanikl započtením.

Podle dovolatelů v situaci, kdy dlužník není schopen předložit jednoznačná skutková tvrzení o tom, že nemá závazky vůči insolvenčním navrhovatelům nebo není schopen k prokázání takového tvrzení nabídnout jednoznačné důkazy, které by mohly být provedeny v rámci insolvenčního řízení, je nutné rozhodnout ve prospěch insolvenčního navrhovatele.

V posuzované věci oba dovolatelé doložili své pohledávky vůči dlužníku (jak konstatoval insolvenční soud), proto se důkazní břemeno přesunulo na dlužníka. Předkládá-li dlužník v rámci své obrany pouze taková skutková tvrzení a důkazní návrhy, které by vedly k nutnosti obsáhlého dokazování, pak nemůže být rozhodnuto v jeho prospěch.

K otázce ad 4/.

Podle dovolatelů se soudy řádně nezabývaly tvrzením, že soudce insolvenčního soudu Mgr. Luboš Dörfl není zákonným soudcem, kterýž by byl příslušným k provedení řízení a rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Podle dovolatelů má odvolací soud (na rozdíl od nich) možnost vyžádat si od insolvenčního soudu veškeré podklady nutné k rozhodnutí o tom, zda byla daná věc správně

přidělena senátu 55 Krajského soudu v Praze. Oba soudy byly povinny se vznesenou námitkou nesprávného přidělení věci soudnímu senátu zabývat z úřední povinnosti a byly povinny učinit veškeré v úvahu připadající a nutné úkony k prověření této námítky, včetně vyžádání si informací o zahájení insolvenčních řízení předcházejících projednávané insolvenční věci, vyžádání si rozvrhu práce soudu a jeho změn.

K otázce ad 8/.

Dovolatelé odvolacímu soudu vytýkají, že se nijak nevyjádřil k pohledávce insolvenční navrhovatelky, kterou považoval za doloženou insolvenční soud. Zpochybňují i správnost závěru odvolacího soudu o nedoložení pohledávek insolvenčního navrhovatele. Vycházejí z toho, že i v insolvenčním řízení platí obecné zásady o tom, kdo nese důkazní břemeno a břemeno tvrzení k prokázání zániku pohledávky. Důkazní břemeno, zdůrazňují dovolatelé, nese v dané věci dlužník tvrdící zánik pohledávky, neboť jde o tvrzení v jeho prospěch a současně insolvenční navrhovatel nemá možnost prokazovat negativní skutečnost, že k zániku pohledávky nedošlo, když předtím prokázal její vznik. Na podporu své argumentace odkazují na judikaturu Nejvyššího soudu, konkrétně na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, Cpjn 19/98, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, na „rozhodnutí“ sp. zn. 29 Odo 1248/99 (jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2001, uveřejněné pod číslem 9/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek) a na „rozhodnutí“ sp. zn. 29 Odo 156/2005 (jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2007).

Dlužník má ve vyjádření za to, že otázky položené dovolateli buď nejsou právními otázkami (otázka ad 2/), anebo jde o právní otázky, které byly v judikatuře odvolacího soudu již vyřešeny, a právní závěry odvolacího soudu nejsou s touto judikaturou v rozporu.

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. března 2011, tj. naposledy ve znění zákona č. [409/2010](#) Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání. Dovolání proti potvrzujícímu výroku odvolacího soudu ve věci samé může být v této věci přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a/ o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., tedy tak, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Důvod připustit odvolání pro zodpovězení otázek zformulovaných výše pod body 2/ až 7/ pak Nejvyšší soud nemá, když dovolatelé mu (oproti svému mínění) potud nepředkládají k řešení žádnou otázku, z níž by bylo možno usuzovat, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Prostřednictvím otázky uvedené výše pod bodem 4/ dovolatelé z obsahového hlediska vystihují (jen) zmatečnostní vadu ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. Zmatečnostní vady řízení však nejsou způsobilým dovolacím důvodem (k posouzení jejich důvodnosti slouží žaloba pro zmatečnost) a proto ani jejich prostřednictvím nelze usuzovat na přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2002, sp. zn.

29 Odo 523/2002, uveřejněné pod číslem 32/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Řešení otázek zformulovaných výše pod body 2/, 3/ a 5/ až 7/ pak nemělo pro rozhodnutí odvolacího soudu určující význam (jeho rozhodnutí na řešení těchto otázek nespočívá). Potud jde o otázky založené na spekulativních předpokladech povýtce vesměs akademicky položené bez smysluplné vazby na danou věc.

Nejvyšší soud nicméně shledal dovolání přípustným pro zodpovězení otázek zformulovaných dovolateli výše pod bodem 1/, s nímž úzce souvisí i bod 8/, když potud je napadené rozhodnutí v rozporu s (níže rozebranou) judikaturou Nejvyššího soudu.

K posouzení přípustnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Nejvyšší soud přistoupil s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. února 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11 (uveřejněným pod č. [241/2010](#) Sb.), zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. až uplynutím 31. prosince 2012 (srov. též nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k vadám řízení uvedeným § 242 odst. 3 o. s. ř. (včetně zmatečností vady řízení ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f/ o. s. ř., dovolateli uplatňované). Nejvyšší soud nicméně již v rozsudku ze dne 15. prosince 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005, uveřejněném pod číslem 86/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vysvětlil, že o tom, zda řízení před soudy nižších stupňů je postiženo zmatečností, nelze v dovolacím řízení provádět dokazování (tzv. zmatečnostní vada se musí podávat z obsahu spisu). Z dosavadního obsahu insolvenčního spisu se existence zmatečností vady řízení ve smyslu § 229 odst. 1 písm. f/ o. s. ř. v podobě namítané dovolateli nepodává a tato dovolací argumentace je tudíž pro výsledek dovolacího řízení bezcenná.

Další vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem při řešení otázek, pro něž bylo připuštěno dovolání.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Nejvyšší soud již v důvodech usnesení ze dne 29. dubna 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod číslem 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek zdůraznil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy /a to zpravidla záměrně/ odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání). To nicméně neplatí pro závěry formulované v konkursních poměrech k otázce doložení pohledávky navrhujícího věřitele.

Tamtéž dovodil, že i pro insolvenční poměry jsou aplikovatelné zásady formulované v tomto směru Nejvyšším soudem (při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání) v usnesení ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 29 Cdo 5044/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2008, pod číslem 54, podle nichž důvodem k zamítnutí návrhu věřitele je i to, že vyjde najevo, že sporné skutečnosti

týkají se pohledávky, kterou je navrhující věřitel povinen doložit, nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výsledkem účastníků, výsledcích svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce. K tomu doplnil, že v insolvenčním řízení jsou na požadavek osvědčení pohledávky insolvenčním navrhovatelem kladeny vyšší nároky, než tomu bylo při předchozí zákonné úpravě.

S dovolateli lze souhlasit potud, že v insolvenčním řízení jsou aplikovatelné i závěry, jež Nejvyšší soud na dané téma dále přijal (rovněž /jen/ při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání) v usnesení sp. zn. 29 Odo 156/2005. V tomto usnesení Nejvyšší soud ozřejmil, že k tomu, aby soud mohl navrhujícímu věřiteli, jehož splatná pohledávka byla pravomocně přiznaná soudem, upřít aktivní legitimaci k podání návrhu na prohlášení konkursu (a jen z tohoto důvodu takový návrh zamítnout), je nezbytné prokázat opodstatněnost dlužníkovy obrany spočívající na tvrzení, že věřitelova pohledávka po zahájení konkursního řízení zanikla započtením (mít zánik pohledávky za doložený). Závěr o tom, že zatím není jisto, zda dlužník vůči navrhujícímu věřiteli pohledávku způsobí k započtení vůbec má (že to musí být podrobena dalšímu dokazování), ve skutečnosti potvrzuje, že dlužník s obranou, že řádně doložená pohledávka zanikla, neuspěl a na jeho základě návrh na prohlášení konkursu pro nedostatek aktivní věcné legitimace navrhujícího věřitele zamítnout nelze.

Uvedené závěry se uplatní i tehdy, nedisponuje-li sice navrhující věřitel pohledávkou přiznanou vykonatelným soudním rozhodnutím, avšak vznik jeho pohledávky je řádně doložen a dlužník se brání (pouze) tvrzeným započtením vzájemné pohledávky. K tomu srov. obdobně i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. října 2009, sp. zn. 29 Odo 1355/2006.

Odvolací soud ve svém prvním (zrušujícím) usnesení v dané věci ze dne 5. května 2010 z těchto závěrů zjevně vycházel, neboť dovodil (ve vztahu k pohledávce insolvenčního navrhovatele ad b/ ve výši 3.506.502,- Kč), že za situace, kdy dlužník potvrdil pravdivost tvrzení insolvenčního navrhovatele „ohledně vzniku této pohledávky, nebylo již na navrhovateli, aby doložil její existenci, ale soud měl požadovat na dlužníkovi, aby doložil své tvrzení o tom, že shora popsáním způsobem zanikla“. Právě tento závěr byl důvodem, proč bylo první zamítavé usnesení insolvenčního soudu zrušeno a věc mu byla odvolacím soudem vrácena k dalšímu řízení.

Přesto odvolací soud následně v napadeném usnesení ze dne 3. března 2011 uzavřel, že pohledávku insolvenčního navrhovatele ve výši 3.506.502,- Kč „nelze postavit najisto, jak tvrdí navrhovatelé s ohledem na to, že dlužník namítal její zánik z důvodu částečného plnění a částečného započtení, přičemž navrhovatelům se nepodařilo tuto námitku dlužníka kvalifikovaně zvrátit“.

Je zřejmé, že právní posouzení věci odvolacím soudem v napadeném usnesení je v tomto směru v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. I pro insolvenční řízení totiž platí, že v případě, kdy insolvenční navrhovatel doloží, že mu vůči dlužníkovi vznikla splatná pohledávka, lze insolvenční návrh zamítnout (jen) z důvodu nedostatku aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele pouze tehdy, když dlužník prokáže opodstatněnost své obrany založené na tvrzení, že pohledávka insolvenčního navrhovatele zanikla započtením. Insolvenční navrhovatel tedy není povinen „kvalifikovaně zvrátit“ takto uplatněnou obranu dlužníka, jak nesprávně dovozuje odvolací soud, ale je naopak na dlužníku, aby doložil, že vůbec má (měl) za insolvenčním navrhovatelem pohledávku způsobí k započtení. Nepodaří-li se mu to, tj. neprokáže-li, že řádně doložená pohledávka insolvenčního navrhovatele zanikla započtením, nelze insolvenční návrh zamítnout pro nedostatek aktivní věcné legitimace insolvenčního navrhovatele.

Ještě jinak řečeno, jestliže dlužník založil procesní obranu proti věřitelskému insolvenčnímu návrhu na tvrzení, že pohledávka insolvenčního navrhovatele sice vznikla (a on ji neuhradil), že však následně zanikla tím, že dlužník proti ní uplatnil k započtení vlastní pohledávku vůči insolvenčnímu

navrhovatel, pak k tomu, aby insolvenční soud mohl insolvenčnímu navrhovateli upřít aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu (a jen z tohoto důvodu takový návrh zamítnout), je nezbytné prokázat opodstatněnost dlužníkovy obrany (mít zánik pohledávky započtením za doložený).

K tomu Nejvyšší soud doplňuje, že závěr o nedostatku aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele je v dané věci vyloučen též proto, že odvolací soud dovodil, že insolvenční navrhovatel má za dlužníkem splatnou pohledávku z titulu náhrady nákladů řízení ve výši 10.008,- Kč. Skutečnost, že se dlužník „pokusil“ tuto pohledávku insolvenčnímu navrhovateli uhradit, lze zohlednit toliko při posuzování platební schopnosti dlužníka, závěr o doložení aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele však zvrátit nemůže.

Nejvyšší soud konečně shledává důvodnou i námitku dovolatelů, podle níž odvolací soud při svém rozhodování pominul pohledávku insolvenční navrhovatelky, kterou měl insolvenční soud za doloženou (tím, že uváděl, že směnka nebyla zpochybněna z formálního hlediska a „pochybnost dlužníka o směnečné kauze bude obtížné uplatňovat s ohledem na její indosaci“).

Nevyřadil-li se odvolací soud s pohledávkou insolvenční navrhovatelky, nemůže již z tohoto důvodu obstát jeho závěr o „předčasnosti insolvenčního návrhu“, jenž vychází z toho, že insolvenční navrhovatelé neosvědčili své tvrzené pohledávky za dlužníkem.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není nesprávné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení v potvrzujícím výroku ve věci samé a v závislých výrociích o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Na odvolacím soudu bude, aby v další fázi řízení řádně vyhodnotil dlužníkem vznesenou námitku započtení vzájemných pohledávek, přičemž bude mít na zřeteli, že je pouze na dlužníkovi, aby tuto obranu (směřující proti pohledávce insolvenčního navrhovatele) doložil, a bude se zabývat i pohledávkou insolvenční navrhovatelky. Bude-li v dalším průběhu řízení posuzovat platební schopnost dlužníka, neopomene se vypořádat s argumenty, které dovolatelé uplatnili v dovolání (srov. výše body 6/ a 7/) a přihlédně též k závěrům, které Nejvyšší soud k této otázce zformuloval v usnesení ze dne 1. března 2012, sen. zn. 29 NSČR 38/2010, uveřejněném pod číslem 83/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)